

le posojila pod ugodnimi pogoji. Tako na primer Amerika, Anglija in tudi Francija. V tistih dnevih nam je svet še zaupal. Danes pa temu ni več tako. Današnji oblastniki, ki se ponajajo s svojim nasiljem, s teptanjem parlamentarizma, predvsem pa s svojo ogabno korupcijo, so nam po celem svetu zaigrali potrebno zupanje inozemstva. Finančni minister dr. Kosta Kumandri je v Londonu iskal posojila, a vrnil se je moral praznih rok. Isto se mu je pripetilo v Parizu. Zavezniške vlade niso hotele dati kreditov, ker so se bale za svoj denar. To zadrego naših oblastnikov so opazili privatni bankirji bogate Amerike. Rekli so: Pomagajmo jim iz zadrege, toda pod težkimi pogoji, da se bo dobro izplačalo. In res, oblastniki niso veliko povpraševali po pogojih, vgrizli so korajžno v kisl jabelko ameriškega posojila.

Pogoji ameriške skupine.

Vlada se je odločila za ponudbo kanadske bančne skupine Bler, ki je zvezana z bančnim sindikatom, kateremu načelujeta znana milijarderja Vanderlip in Morgan. Zainteresirana je tudi National City Bank v Njujorku. Pogoji posojila so jako težki. Omenjena skupina kapitalistov zahteva, da ne sme naša vlada v inozemstvu najeti nobenega posojila vse dotlej, dokler ni to posojilo odplačano. Ta pogoj zaslužuje našo državo peščici ameriških bankirjev najmanj za 40 let! Če je vlada sprejela posojilo pod tem pogojem posojilodajalcev, je ubila ves naš ugled v svetu in nam v narodno-gospodarskem oziru zadala tako težak udarec, da se bomo jedva osvestili. Posojilo znaša 100 milijonov dolarjev. V gotovini bi se izplačalo 30 milijonov, 70 milijonov pa bi se čerkovnim potom nakazalo za nabave materiala, zlasti za zgradbo jadranske železnice, ki bo spajala, preko srbskega ozemlja Beograd z Jadranskim morjem. Takoj po podpisu bo Blerova skupina izplačala 10 milijonov dolarjev v gotovini. Za druge investicije bi dala 15 milijonov dolarjev. Obrestna mera znaša 8 odstot., amortizacijska (odplačevalna) doba pa 40 let.

Posojilo je vlada v načelu sprejela in v kratkem se bo iz Amerike vtila «ploha» dragocenih dolarjev. To še bo krika in veselja v vladnem taboru, češ, glejte nas, mi imamo dolarje, mi smo mi! Nas, ki mislimo malo trezneje, pa obhajajo čudne misli. Z investicijskimi posojili imamo namreč jako slabe izkušnje. Pašičeva vlada je, kakor znano, svojčas razpisala državno investicijsko posojilo v znesku 500 milijonov dinarjev. Vlada je zagotavljala, da rabi posojilo za zgradbo manjših železniških prog ter za obnovo že obstoječih. Kaj smo doživeli? Prometni minister je iz navedenega posojila črpal kredite za — popravila lokomotiv, vagonov ter za nabavo olja in drugih predmetov, posojilo pa se ni porabilo za obnovo prog, predvsem za izmenjavo trbilih pragov itd., kakor je bilo zakonito določeno. Med drugimi pogoji posojila je označen tudi sledeči: država dovoljuje posojilodajalcem izkoriščanje šum in rudnikov ob «jadranski železnici» za dobo 80 let. Razumljivo je, da bodo ameriški velekapitalisti izrabljali naše gozdove in rudnike tako temeljito, da ob novi železnici ne boste v par letih našli niti enega gozda in neizčrpanega rudnika. Ameriško posojilo bo beograjskim poročarjem pomagalo iz «zadrede», davkoplačevalce prečanskih pokrajin pa že danes spreletava groznica v očigled velikanskih bremen, ki se bodo narodu nalagala v bodočih letih. Posojilo je bilo sklenjeno v znamenju izkoriščanja. Narod si bo trajno ohranil «v spominu» take posojilodajalce, kakor tudi posojilojemalce.

Nekaj o našem narodnem gospodarstvu.

Stanje setev v naših žitnih pokrajinah.

Glede prehrane naše agrarne države s prehrano pridejo v poštev naše žitnice v Slavoniji, Bački, Banatu in Sremu. Vesti o stanju žetev v naših žitnih pokrajinah niso letos nič kaj zadovoljive. Razlogov za nepovoljno stanje letošnjih setev je dovolj in se hočemo tokrat dotakniti le glavnih vzrokov. Eden od glavnih vzrokov bolj slabih izgledov na letošnjo žetev je

nepovoljna jesen leta 1921. Lansko jesen je prevladovala suša do sredine oktobra. Posestniki naših žitnic niso mogli orati, da bi pripravili zemljo za setev pšenice. Pisec teh vrst je rabil 12 dni, da je prvič zoral štiri orale zemlje, kar je sicer opravil v štirih dneh. Vse je čakalo na dež, katerega pa ni dolgo bilo; a ko je začelo deževati, že smo dobili tudi takoj sneg. Prvi lanski sneg nam ni škodoval, ker je hitro skopnel radi razgrete zemlje. A, ko je zapal drugi s eg, je zemlja zmrznila in baš ta mrz je bil za posestnike žitnih poljan težak udarec, ker je bila doba med prvim in drugim snegom zelo kratka in je bilo nemogoče opraviti vse setvene posle. Razven tega ni moglo posejano zrno hitro vzkliti in se ne razviti radi preranega nastopa zime. Marsikateri posestnik iz žitorodnih krajev mi bo potrdil, da je bila za poljedelca malokatera jesen tako neugodna, kot na primer lanska.

Kakor hitro je zemlja zmrznila, je prenehalo vsako delo na poljih. Prejšnja leta je navadno zima po naših žitorodnih krajih od časa do časa nekoliko popuščala, da so nastopili med ledenimi tudi toplejši dnevi v januarju in februarju. Gospodarji so čakali z veliko nestrpnostjo: ali bodo tudi v zimi od 1921 na 22 posinili v januarju in februarju malo toplejši dnevi, da bi bilo mogoče orati, vlačiti in sejati. Pa vsi upi na toplejše dneve so se izkazali kot ničevi, zima je trajala neprestano in se je v januarju in februarju celo poostrihla. Poljsko delo je bilo onemogočeno za dobo 120 dni, kar je povzročilo gospodarjem nepregledno škodo in izgubo časa.

Ko je skopnel sneg, pa so izgledale naše njive dokaj žalostno. Po večini se ni dalo niti razločiti, kje je bila posejana pšenica, rž ali ječmen. K sreči je bila prva polovica marca precej mila in je povoljno vplivala na ozimino, kjer niso bile uničene vsled preostrega mraza, vlage in od suše. Zalibog je začelo kmalu na to deževati in je lilo malodane neprestano do Velike noči — toraj celih šest tednov. Preobilna vlaga je škodovala žitnim poljanom v nizkih legah, kjer so bilke porumenele. Hladni dnevi, a še bolj hladne noči so naravnost onemogočile razvoj setev. Radi tega pa vidimo, da je letos pšenica mnogo nižja, kot je bila lani v istem času. Setve pa si bodo opomogle, ako bosta druga polovica maja in junij topla. Ako pa ne bodo prenehali hladno deževni dnevi, potem pa nam je pričakovati letos slabšo letino kot je bila lanska in se bo žetev zakasnila najmanj za dva tedna.

Večina poljedelcev se tudi pritožuje, da so letošnje setve preveč redke, česar pa hvala Bogu ne smemo beležiti povsod. V virovitiški, bjelovarski in križevački županiji, ki tvorijo žitnice za Hrvatsko, so ozimino v dobrem stanju — mestoma, na primer v Djakovštini naravnost v izvršnem. V ravno kar omenjenih pokrajinah bo dovolj pšenice ter rži, ljudje se pritožujejo le radi ozimnega ječmena, ki je letos povsod redek, medtem, ko je lansko leto obrodil zelo dobro. Na nekaj pa nikakor ne smemo pozabiti, kar se opaža po Slavoniji, Bački in Banatu — namreč na stotisoče oralov izvršne zemlje, ki je bila svojčas kot last veleposestnikov izobno obdelana, a letos je pusta, neposejana in neobdelana. Vzrok teh neobdelanih stotisočev oralov naše najbolj rodovitne zemlje leži v pogrešeni agrarni reformi, ki je razdelila to zemljo med dobrovoljce, katerim je poljedelstvo — španska vas in deveta brigada.

Položaj na zagrebškem živinskem trgu.

Cene živini na naših trgih in sejmiših se dnevno menjujejo in znatno skačejo, kar vznemirja naše živinske trgovce in konsumente. Prvovrstne svinje (živa vaga) stanejo danes na postaji Bačka več nego 86 K 1 kg, kar znači, da se mast ne more prodajati pod 106 ali 110 K 1 kg. To podražanje živega blaga v naši skoz in skoz agrarni državi ni nikakor zdrav pojav. Razlog neprestanega podražanja živega blaga je iskati v dveletnem nekako nasilnim potom pospeševanjem izvozu živine. Razumljivo je, da se mora dati našim kmetom in živinorejcem, ki tvorijo 85 odstot. vsega prebivalstva naše agrarne države, prilika, da svoje blago drago prodajo, a to se ne sme zgoditi na občno škodo celotnega prebivalstva. Z nekakim nasilnim pospeševanjem izvoza živine se vedno znatno zmanjšujejo naše sicer obilne zaloge živega blaga, radi tega je ska-

kanje živinskih cen dane nepregledno in se nikakor ne more napovedati: kedaj in kako se bo zaježilo.

Italijanski živinokupci, katerim nosi kupčija naše živine pri nizkem stanju naše valute ogromne dobičke, so preplavili naša sejmišča. Italijanska vlada je, videč dobro stanje za svoje narodno gospodarstvo, ponovno dovolila uvoz živega blaga po suhem (ker do pred kratkem se je smela naša živina uvažati v Italijo samo po morju). Pri vsem tem pa je pri nas opaziti, da nimamo dovoljnih množin pitanih svinj, ker je začela Italija, da se osigura s pitanimi svinjami, dobavljati to blago z Danske. V interesu našega narodnega gospodarstva bi bilo, ako bi se preveč povspeševan izvoz živega blaga iz naše države nekoliko omejil, kakor je to storila Madžarska, ki je pravočasno uvidela škodo, ki jej je pretela od pretiranega izvoza živine.

Opomba. Ravno kar omenjena začasna omejitev izvoza živine je osebno mnenje pisca teh vrst in bi bilo dobro, ako bi se o tem predmetu oglašili tudi drugi in objavili svoja mnenja.

Draginja narašča!

O vedno od dne do dne naraščajoči draginji piše ugleden hrvatski list sledeče: Vsi poiskusi, zaježiti dviganje cen in pobiti neznosno draginjo, so se doslej izjalovili. Ravno nasprotno — mi stojimo pred novim ter znatnim podražanjem cen živežu ter vsemu blagu. Glede naraščanja celotnih cen nikakor ne pride v poštev dejstvo, da se je povzpela naša krona v Curihu do vrednosti blizu dveh švicarskih centimov, med tem ko je bila vredna pred 14 dnevi 1.50 centima. Dviganja cen tudi ne bo preprečil očigled v našo žetev, od katere nas še loči dobrih 70 dni in okolnost, da so žitne cene tekom zadnjih dveh mesecev padle za okroglih 5 K pri 1 kilogramu.

Pri dvigu vrednosti naše krone in pri pogledu na našo žetev vidimo pred seboj nevzdržne valove naraščajoče draginje na celi črti. Vzemimo kot primer draginje: 1 kg govejega mesa 80 K, 1 kg masti 100—120 K, 1 par piščancev v Zagrebu 500 K. Ali niso to bajno visoke cene v državi z bogatimi agrarnimi proizvodi, najlepše razvito živino — in perutnino?

Enako z rastjo cen živežu opazamo tudi, kako se dvigajo cene delavnim močem, ki pri nas rastejo bolj kot v kateri drugi državi. Kvalificirana delavna moč zahteva pri nas na teden 1200—2000 K, med tem ko se plača v Nemčiji za posebno strogo kvalificirani (usposobljeni) delavni moči 800 mark na teden! (Opomba: nemška marka je sedaj enaka v vrednosti naši kroni.)

Moramo pa tudi beležiti pri dnevnem pokretu delovnih moči, da cene kot plačilo za delo niso dosegle svojega viška, ampak da še bodo šle kvišku. Velika nevarnost za našo bodočnost bo znatni dvig naše valute, ker bodo postali domači proizvodi nesposobni za tekmovalje z državami, ki imajo slabšo valuto kot mi, a bolj priden ter večji proizvod.

Predaleč bi nas dovedlo, ako bi naštevali vse vzroke najnovejšega dviganja cen živežu, a moramo pa javnosti tudi pokazati na izvanredno podražanje uvoznih predmetov, katere se danes po večini prišteva ter sili med luksuz, ki je predan nemilosti izvanredno visoke uvozne carine. Da je previsoka carina na uvoz eden glavnih vzrokov podražitve uvoženih predmetov, tem danes niko več ne dvomi, ako pribijemo, da je vrgla od 1. januarja do 21. aprila t. l. uvozna carina ene milijardo 200 milijonov kron državni blagajni.

Podražanja živeža in vseh ostalih živinskih potrebščin kot: obleke, obutvi in vseh ostalih predmetov ali se smatrajo kot luksuzno blago ali ne, če so postali občna potreba za človeka, ima kot posledico podražanje delavnih moči in ta zadnja podražitev dviga cene proizvodov.

Kake posledice povzroča vsestranska rast cen, vidimo najbolje pri gradbeni stroki, ki se mora ozirati na vsako podražanje, postaja samo vedno dražja in gradbena draginja strašno slabo vpliva na celokupno javnost, ki zahteva od dne do dne več novega prostora in razmah proizvodov.

Mnogo stavb in zgradb, ki so že zasnovane, bodo ostale nedograjene, a bi se gotovo bile dovršile, da n-

na denarne posle in dobro sem znal računati. Jemal sem na posodo, toda strogo sem se pri tem držal mej svoje — bodoče plače.

Kakor veste, mi je neznan gospod, ki je naredil stavo s svojim bratom, obljubil dobro službo, ako stavo dobi. Seveda mi ni bilo znano, kako visoka bo moja plača, pa upal sem, da bom smel izbirati med službami, ki so bile na razpolago mojemu bogatemu Angležu. Da bom sposoben, o tem nisem dvomil. Še manj o tem, da bom stavo dobil. Saj sem imel dosedaj v življenju še vedno srečo.

Računal sem, da bo znašala plača 600 do 1000 funtov na leto. Recimo 600 funtov prvo leto, in vsako novo leto se mi bo plača zvišala. — In 600 funtov so trenutno znašali moji dolгови.

Vse mi je ponujalo denar. Pa večinoma sem odklonil s tem ali onim izgovorom. Le 600 funtov sem si izposodil. In od teh sem 300 shranil za vse slučaje, 300 pa sem jih izdal. Sklenil sem, da vzamem na posodo še na račun plače drugega leta in da denar previdno, pa dobičkanosno naložim.

Moj položaj torej ni bil popolnoma brezupen. — Vesela družba se je tisti večer zbrala pri ameriškem poslaniku. Nekaj odličnih plemenitašev in plemenitašinj iz visokih krogov angleske družbe, poslanik s svojo soprogo in hčerko — in njena prijateljica Porcija Langham, ljubeznivo dekle 22 let.

Ne bom na dolgo razlagal, le to povem, da sem se zaljubil vanjo že koj tisti večer. In ona v mene, — to sem opazil tudi brez očal.

Ko smo bili že vsi zbrani, se odpro vrata in sluga naznani še enega gosta.

«Lloyd Hastings!»

Amerikanec je bil iz San Franciscu, moj dober znanec.

Pozdravil je hišnega gospodarja in njegovo soprogo in opazil mene.

Z naglimi koraki se mi je približal in mi ponudil roko v pozdrav — pa ustavil se je in nekoliko zmedeno dejal:

«Oprostite, gospod — pa zdelo se mi je, da vas poznam!»

«Kajpada me poznate!» sem mu odgovoril, «dobra znanca sva!»

«Ni mogoče! — Ali niste vi tisti —?»

«— čudak z milijonskim bankovcem v telovnikovem žepu —? Seveda sem! Nikar se ne bojte mojega priimka! Navajen sem ga!»

«Ampak to je iznenadenje! Parkrat sem bral vaše ime v zvezi z vašim priimkom, pa niti na misel mi ni prišlo, da je to tisti Henry Adams, moj prijatelj! — Saj je komaj par mesecev od tega, da ste bili uradnik pri Hopkinsu v San Franciscu in ste predsedali cele noči pri računih, da ste si še kaj po strani zaslužili in ste

z menoj urejevali papirje in delnice mojega zlatega rudokopa! — In sedaj ste v Londonu in večkratno slovili milijonar! — To se čuje kakor zgodba iz «Tisoč in eno noči!» Človek božji, tega kar razumeti ne morem! Kaj neverjetno se mi zdi! Dajte mi časa, da se ta misel domači v mojih možganih!»

«Dejstvo je, Lloyd, da niste nič na slabšem nego jaz!»

«Ampak to je neverjetno! Prav tri mesece bo, da sva šla skupno k «Rudarju» —»

«Ne! «Pri brezskrbnem bogatinu» je bilo!» —

«Res! «Pri brezskrbnem bogatinu» je bilo!» — Od dveh zjutraj sva šla na črno kavo, od osmih večer sva sedela pri računih in pri knjigah in prigrigavljali sva vam, da pojdite z menoj v London in ponudil sem vam, da vam dobim dopust in da vam plačam vse stroške in vam dam še del čistega dobička, ako mi pomagate prodati moj rudokop! — Pa rekli ste, da ne, te, dejali ste, da se mi ne bo posrečila prodaja in da ne morete tvegati svoje službe. — In sedaj ste tukaj! — Kako čudno! Kako ste prišli sem — in kaj vam je na klonilo vašo neverjetno srečo?»

«O — golo naključje! Dolga povest je — cel roman!»

«I Povedal vam bom svojo zgodbo, pa ne danes!»

«Kedaj?»

«Ob koncu meseca!»

(Dalje prihodnjik.)